

ปทุมแพทยจุฬา

๕๐ ปี

50 ปี แพทยศาสตร์จุฬาฯ
พัฒนาการแพทย์ยุคใหม่

ร่วมกับสภาการขาดไทย
ก้าวไกลสู่สากล

หอพักนักศึกษา / นิสิต

หอพักสำหรับนักศึกษา นิสิต แพทย์ฝึกหัด (มีอยู่ในยุคสมัยหนึ่ง) แพทย์ประจำบ้าน ทั้งสำหรับหญิงและชาย กล่าวได้ว่ามีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง (ในลำดับต่อไปจะกล่าวถึงเพียงสั้นๆ ว่า หอ) นับได้ว่าเป็น Second Home หรือเป็น Training Home เลยก็น่าจะได้ เพราะบรรดานักศึกษา / นิสิต และแพทย์ใหม่ๆ ทั้งหลายได้ใช้เป็นนิวาสถานอยู่มากกว่าบ้าน ซึ่งก็น่าจะเป็นธรรมดาของนิสิตแพทย์ส่วนมากที่จะใช้เวลาอยู่กับหอมากกว่าบ้านอยู่แล้ว อยู่หอ 5-6 วัน กลับบ้านค้างคืนวันเสาร์เท่านั้นเป็นส่วนใหญ่ ยิ่งคนที่ไม่มีบ้านอยู่ต่างจังหวัด ไม่มีบ้านอยู่ อยู่บ้านไกลซึ่งก็เลยเดินทางอยู่บ้านไม่สนุก อยู่บ้านแล้วเหงาว่าแห้ว ไม่มีเพื่อนคุย ไม่มีเพื่อนอ่านหนังสือ ต้องอยู่เวร หอยังมีความจำเป็น ดังนั้นในปฐมประวัติศาสตร์เรื่องนี้เป็นเรื่องที่น่าจะมีบันทึกไว้ วีรกรรมมากมาย ความหลังฝังใจสุดพรรณนา ก็ได้หอนี้แหละเป็นแบ็คกราวนด์

จำเดิมตั้งแต่เมื่อเริ่มก่อตั้งคณะแพทยศาสตร์ที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์นี้ ทางโรงพยาบาลก็ได้เอื้อเฟื้อมอบเรือนต่างๆ มาให้ใช้ประโยชน์ เรือนที่ได้ใช้เป็นที่หอพักนักศึกษาย่อยอยู่ใกล้ตึกอสาภาขาด ตรงนั้นมีเรือน

ไม่อยู่ 2 หลัง หลังหนึ่งเป็นของ ศ.นพ. บุญเลี้ยง ตามไท ซึ่งทำหน้าที่เป็นอนุสาสนคนแรก อีกหลังหนึ่งเป็นหอชาย และเนื่องจากนักศึกษาชายมีจำนวนมากดังนั้นได้ใช้เรือน 6 ส่วนหนึ่งเป็นหอพักด้วย (ดูผังกายภาพ คณะแพทยศาสตร์ปีพ.ศ. 2490) ส่วนเรือนที่ใช้เป็นหอหญิงคือเรือนไพบูลย์สมบัติ หรือเรียกสั้นๆ ว่าเรือนไพบูลย์

หอชายหอแรกเป็นเรือนไม้ชั้นเดียว ได้ถุนยกสูงใช้เป็นที่พักสงฆ์สรีดโมสร แต่ด้วยอยู่ใกล้เรือนพักอาจารย์ ดังนั้นในบางคราวอาจารย์ต้องเดินมาเตือนให้บรรดาแพทย์จุฬารุ่น 1, รุ่น 2 สงบเสียงให้เบาลงบ้าง ในสมัยนั้นจำนวนนักศึกษาถือว่ายังน้อย และส่วนมากจะอยู่หอกันตั้งแต่ปี 1 (ปี 2 ในปัจจุบันคือเริ่มเรียนปริคณินิก) แม้จะอยู่ในที่จำกัด ก็มีความสุข และสนิทสนมกันเป็นอย่างดี

หอหญิงแรกคือ เรือนไพบูลย์ เป็นเรือนไม้สองชั้น แต่เริ่มแรกใช้ชั้นล่างเป็นห้องเรียน ชั้นบนใช้เป็นที่หอพักอาจารย์ ต่อมาได้ตัดแปลงมาใช้เป็นหอหญิง

เมื่อรุ่นหนึ่งรุ่นสองเลื่อนมาเป็นนักศึกษาปีที่ 3 และ 4 ความจำเป็นในการอยู่หอเพิ่มขึ้น เพราะต้องใช้เวลาศึกษากับคนไข้ ทำให้สถานที่จำกัด ตั้งแต่นั้นมา

ปทุมแพทยจุฬา 50 ปีนี้เป็นบทความที่รวบรวมเรียบเรียงถึงประวัติเหตุการณ์ ตลอดจนบุคคลสำคัญที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดตั้งคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และวิวัฒนาการของโรงเรียนแพทย์แห่งนั้นจนเจริญรุ่งเรืองมาถึงปัจจุบัน บทความอาจไม่ได้บันทึกได้เรียงตามลำดับเหตุการณ์ หรือสมบูรณ์ครบถ้วน การกล่าวอ้างอิงถึงเฉพาะบางบุคคลก็ได้หมายความว่า ท่านผู้มีคุณูปการต่อคณะแพทยศาสตร์อีกหลายท่านจะไม่ได้มีส่วนสำคัญ แต่เป็นการหยิบยกเพียงบางส่วนบางตอน ตามที่ผู้เรียบเรียงจะสนใจหยิบยกขึ้นมา เพื่อเป็นการกระตุ้นเตือนให้ชาวแพทยจุฬาฯ ได้รำลึกย้อนอดีต ในวาระที่คณะแพทยศาสตร์แห่งนี้ ได้ถือกำเนิดมาจนครบ 50 ปี ในปีพุทธศักราช 2540 นี้

หอพักนักศึกษาแพทย์จึงจำกัดรับเฉพาะนักศึกษาปี 3 และปี 4 (ปี 4, 5 และ ปี 6 ในปัจจุบัน)

ปัจจุบันเรือนไม้ 2 หลัง บริเวณตึกอสาภาขาด ถูกรื้อออก และสร้างตึกสุทธาสาสน์ ส่วนเรือนไพบูลย์รื้อ ออกสร้างเป็นตึกนิติเวชศาสตร์ในตำแหน่งนั้น

ในเวลาต่อมา มีการสร้างหอพักนักศึกษาแพทย์ ขึ้นใหม่ทั้งหอชาย (สร้างเสร็จ พ.ศ. 2496) และหอหญิง (สร้างเสร็จ ปี พ.ศ. 2497) หอชายนั้นอยู่ด้านหลังสุด ของโรงพยาบาล ติดกับคูน้ำซึ่งต่อกับพื้นที่ของสนามม้า สปอร์ตคลับ(ปัจจุบันเป็นบริเวณโรงรถและโรงกำจัดขยะ) มีลักษณะเป็นเรือนไม้สองชั้น ภายในหอแบ่งออกเป็น ห้องใหญ่ๆ 6 ห้อง ไม่มีประตู แต่ละห้องบรรจุเตียงอยู่เต็ม ถ้าเป็นห้องเล็กก็มีประมาณ 6 เตียง ห้องใหญ่จะมี 12 เตียง ทุกเตียงจะมีมุ้งกางอยู่ ลักษณะคล้ายโรงทหาร ทางด้านหลังมีระเบียง (ใช้สำหรับยืนดูการแข่งม้าได้) มี จุดน่าสังเกตคือเหนือหลังคามุ้งส่วนมากจะมีพลาสติกซึ่ง คลุมอยู่ ระเบียงส่วนหนึ่งเอาไว้กันฝุ่นเกาะหลังคามุ้ง แต่ระเบียงอื่นสำหรับชั้นล่างก็ได้แก่ป้องกันน้ำไอเสียน้ำหวาน น้ำปลา ที่ไหลหยดจากวงอาหารชั้น 2 ผ่าน ร่องพื้นกระดานลงมา สำหรับชั้นบน ก็ช่วยกันฝน เพราะหลังคาหอชายแตกเป็นรูอยู่หลายรูจากฝีมือนัก กอล์ฟ เวลาฝนตก น้ำฝนก็รั่วลงมาตามรู ตามฝาผนัง ห้องจะมีการเขียนโน้ตย่อโรคต่างๆ ที่ส่วนมากแต่งเป็น กลอนสัมผัสไว้ให้จำง่าย การเดินผ่านไปมาขณะไปเข้า ห้องน้ำช่วยให้จดจำได้เป็นอย่างดี

หอชายและหอหญิงในยุคนั้นรับนักศึกษาหอละ 50-60 คน แต่ก็ยังไม่พอเพียง จึงจำกัดรับเฉพาะนักศึกษา ปี 3 และปี 4 ด้านหน้าหอชายยังได้จัดสร้างสนามเทนนิส สำหรับนักศึกษาไว้ 2 สนามเพื่อใช้ออกกำลังกายยามว่าง

การอยู่หอเช่นนี้เป็นการฝึกตนโดยแท้ เพราะ ต้องอยู่กันอย่างใกล้ชิด คนชอบสมาคมครึกครื้น รื่นเริง ชอบสนทนาปราศรัยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นก็จะชอบ

มาก แต่อย่างไรก็ตามก็ยังมีชาวหอกลุ่มหนึ่งที่ยึดคติ ประจำใจประเภท “ใครใคร่เรียน เรียน ใครใคร่เล่น เล่น” ไม่ถือการเรียน เป็นเรื่องใหญ่ แต่พยายามหากิจกรรม ยามว่างมาทำจนกลายเป็นกิจวัตร มีทั้งนาฏศิลป์ รำพัด ทั้งสากล ทั้งจีน ไทย หรือนิยม Hylology (ไฮโลว์-วิทยา) ทั้งนักเขย่า นักรมมีสารพัด กลุ่มนี้มีอยู่ไม่มาก และส่วนใหญ่ก็จะอยู่ที่หอชาย ส่วนหอหญิงในบางปีก็ คึกคักเพราะมีแพทย์ประจำบ้าน (ชาย) ล้นมาจากเรือน ไพบูลย์สมบัติ(ที่ขณะนั้นใช้เป็นหอพักแพทย์ประจำบ้าน) บางคนมาอยู่สมทบด้วย

ในราวกิ่งพฤษภาคม หอทั้งชายและหญิงก็มีอัน ทรุดโทรมตามกาลเวลา ได้มีการสร้างหอหญิงขึ้นใหม่ที่ บริเวณด้านหลังโรงพยาบาล ติดกับหอพักชาย เป็นตึก สีชั้นสว่างงาม (ต่อมาใช้เป็นหอพักนิสิตชาย และยังคงใช้ อยู่จนทุกวันนี้) ในขณะที่หอหญิงอันโอ้อ่าสร้างเสร็จแล้ว ก็มีการปรับปรุงถนนเข้าหอชายและหญิงใหม่ได้กลายเป็น ถนนอย่างดีกลายเป็นเรื่องที่น่ารักไว้เย้ยเรื่องของนาย Ripley เชื่อหรือไม่ ว่าถนนเข้าหอชายนี้มีราคาแพงกว่า หอพักชายเสียอีก ปรากฏในหนังสืออนุสรณ์ในระยะนั้น บรรยายภาคที่ได้บรรยายมาแล้วว่าตึกตึกนั้น ใน ความเป็นจริงจะกลับเจียบเขียบ สักเป็นรายสัปดาห์ รายเดือนในคราวปิดเทอมปลาย ซึ่งนักศึกษาต่างก็แยก ย้ายกันกลับบ้าน (จริง ๆ) กัน

อนุสาสน์ในช่วงนี้คือ ศาสตราจารย์นายแพทย์ ศรี บุษปวนิช โดยมี ศาสตราจารย์แพทย์หญิงคุณมานา บุญคันผล เป็นผู้ช่วยอนุสาสน์หญิง และรองศาสตราจารย์ นายแพทย์ศรีสกุล จารุจินดา เป็นผู้ช่วยอนุสาสน์ชาย

อนุสาสน์ในช่วงต่อมาคือ ศาสตราจารย์นาย- แพทย์พงษ์ ดันสถิตย์ ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มให้มีงาน “At Home” ซึ่งเริ่มจัดในช่วงรุ่น 12 กิจกรรมในวัน “At Home” ประกอบด้วยกีฬาภายในสำหรับนักศึกษา แพทย์ในโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ เพื่อสร้างเสริม

สุขภาพที่ดีและแข็งแรง จัดแข่งขันกันเป็นกลุ่มชั้นปี มีทั้งประเภทลู่วิ่ง ประเภทลาน ประเภททีม และกีฬาสนุกสนาน มีทั้งอาจารย์และศิษย์ แพ้ชนะหรือสถิติไม่ใช่เรื่องสำคัญ แต่ความสนุกสนานที่ได้รับ พละนาขยที่ดี และความสามัคคีเป็นเป้าประสงค์เหนือสิ่งอื่นใด ภาพอาจารย์ที่มาพร้อมตติสนักกีฬา เป็นภาพเจนนตาในงานทุกปี จบจากกีฬาในตอนกลางวันก็มีงานรื่นเริงกลางคืนสังสรรค์กันอย่างกันเองในหมู่พี่ๆ น้องๆ ไม่มีพิธีรีตอง เช่น งานรับน้องใหม่ จัดกันในราวปลายปี ช่วงเดือนธันวาคมของทุกปี

ในระยะต่อมา มีการสร้างหอหญิงขึ้นใหม่ เคียงคู่กับหอพักแพทย์ประจำบ้านชาย (ปัจจุบันเรียกว่าหอ 179) ตรงข้ามกับตึกกายวิภาคศาสตร์ และตึกนิติเวช เมื่อสร้างเสร็จนักศึกษา/นิตินิตหญิงก็ย้ายมาใช้หอนี้เรื่อยมาจนปัจจุบัน มีทางลัดและไประหว่างตึกหอพักหญิงและหอพักแพทย์ประจำบ้าน (179) แต่ส่วนหอหญิงเก่าที่ด้านหลังซิดสนามม้าก็เปลี่ยนมารับนักศึกษาแพทย์ชายตั้งแต่นั้นมา การจะเดินไปหอชายต้องผ่านสะพานข้ามคลองไผ่สิงโต โดยมีโรงอาหารไผ่สิงโตตั้งอยู่ระหว่างกลาง ต่อมาได้มีการถมคลองไผ่สิงโต ทำที่ระบายน้ำแทนคลอง สิ่งแวดล้อมบริเวณนั้นก็ดีขึ้นเป็นลำดับ

หลังจากนั้นมีการก่อสร้างหอพักขึ้นอีก ส่วนมากใช้เป็นหอพักแพทย์ประจำบ้านและแพทย์ฝึกหัดคือหอพักแพทย์ประจำบ้านหญิง (หอ 239) ด้านหลังตึกอาสากาชาด หอพักแพทย์ประจำบ้านชาย (หอ 240) ด้านหลังหอ 179 ต่อมา มีการสร้างตึกหอพักปิดมุม

ระหว่างหอ 179 และ หอ 240 เป็นรูปตัวยู คือหอ 377 ทั้งหอพัก 179, 240 และ 377 ปัจจุบันยังใช้เป็นหอสำหรับแพทย์ประจำบ้าน เลขที่เรียกชื่อหอนั้นก็คือเลขหมายโทรศัพท์ ซึ่งปัจจุบันได้เปลี่ยนเป็นเลขสี่หลักโดยเดิม 4 นำหน้า แต่ชื่อเรียกของหอก็ยังคงใช้ 3 ตัวตามเดิม

ส่วนตึกที่เป็นหอพักนิตินิตรุ่นใหม่มีทั้งหอชายและหอหญิง สำหรับหอชายเป็นหอพักสูง 7 ชั้น ถึงแม้จะขยับขยายอย่างไรก็ตามเนื่องจากจำนวนนิตินิตเพิ่มขึ้นทำให้ความเป็นอยู่แออัด นิตินิตแพทย์ 4-6 คน จะถูกจัดให้อยู่ในห้องเดียวกัน มีการใช้เตียงสองชั้นเพื่อลดพื้นที่ใช้งาน เมื่อหอใหม่เสร็จแต่ไม่พอเพียงก็ยังคงใช้หอเดิมด้วย แต่ดัดแปลงชั้นล่างทำเป็นห้องโถงใหญ่ให้ได้พบปะสังสรรค์และเป็นที่ทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างชาวหอ

ส่วนหอพักนิตินิตหญิงใหม่ สร้างขึ้นถัดไปจากหอหญิงเดิม ตรงข้ามกับตึกพยาบาลวิทยา

ขนาดของโรงพยาบาลที่ใหญ่ขึ้น มีการแบ่งแยกแผนกมากขึ้น มีจำนวนนิตินิตมากขึ้นในแต่ละปีแพทย์ประจำบ้านมากขึ้นในแต่ละแผนก ทำให้บรรยากาศแห่งความสนิทสนมกลมเกลียว “รู้จักกันไปทั่วทั้งคณะ” เริ่มหดหายไป แรงยึดเหนี่ยวเช่นนี้จะหาได้จากที่ไหน คงเป็นคำถามที่ยังต้องการคำตอบ

เรื่อง สุทธิพร จิตต์มิตรภาพ

หมายเหตุ

จุฬาลงกรณ์เวชสารยินดีต้อนรับบทความเพื่อตีพิมพ์ในคอลัมน์พิเศษ “ปุมแพทย์จุฬา 50 ปี” ซึ่งจะมีอยู่ตลอดระยะเวลาในวารสารจุฬาลงกรณ์เวชสาร ประจำปี 2539 และ 2540 โดยจะขอถือเป็นโอกาสอันดีในกิจกรรมร่วมเฉลิมฉลอง 50 ปี แห่งการก่อตั้งคณะแพทยศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนึ่งข้อเท็จจริงในบทความหากท่านผู้อ่านท่านใดเห็นว่าคลาดเคลื่อน ขอความกรุณาแจ้งมายังบรรณาธิการ เพื่อจะได้อตรวจสอบและเก็บไว้เป็นหลักฐานอ้างอิงต่อไปในอนาคต